

Uluslararası Uygur Araştırmaları Dergisi, Sayı: 1/2 2013, Sayfa: 107-109.
Xelqara Uyur Tetqiqati Jornali, San: 1/2 2013, Sehipe: 107-109.
International Journal of Uyghur Studies, Volume: 1/2 2013, Page: 107-109.

Kür at Yıldırım, Çin Kaynaklarında Türkistan Şehirleri, Ötüken Neşriyat, İstanbul 2013, 504 s.

Ahmet KESKİN*

* Doktora Örencisi, Ege Üniversitesi Türk Dünyası Araştırmaları Enstitüsü, Türk Halk Bilimi Anabilim Dalı, İzmir – TÜRK YE, E-posta: ahmetkeskinahmet@gmail.com.

Türk dünyası tarihinin, kültürünün ve medeniyetinin geçmi ten günümüze, kar ıla tırmalı bir bakı açısıyla ve etkin biçimde incelenebilmesi için, Türk tarihi ve kültürü hakkında do rudan ya da dolaylı olarak bilgi veren erken dönem yazılı kaynaklarından yararlanılması büyük önem ta ımaktadır. Bu çerçevede, yabancı kaynaklarda, özellikle de Çin kaynaklarında erken dönem Türk kültürü, medeniyeti ve günlük ya antısı hakkında verilen ve henüz önemli kısmından yeterli ölçüde yararlanılmayan bilgiler de, Türkoloji çalı malarının yeni bir çerçevede yürütülebilmesi için oldukça de erlidir.

Konunun önemini kavrayan ara tırmacılar tarafından yapılan de erli çalı malar bulunmakla birlikte, söz konusu çalı maların sayısının oldukça sınırlı oldu u bilinmektedir. Bu alandaki eksikli i gidermeye yönelik son dönemde hazırlanan önemli çalı malardan biri de, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü Ara tırma Görevlisi Kür at Yıldırım'a aittir.

Yazarın, *Çin Kaynaklarında Türkistan ehirleri* adıyla bilim dünyasına kazandırdı ı çalı mada, tarih boyunca Türkler tarafından kurulan ve “Türkistan ehirleri” olarak ifade edilen yerle im yerlerinin en eski devirlerden ba lamak üzere Timurlular'a kadar geni bir zaman aralı ındaki durumları ana hatlarıyla ele alınmı tır. Önsöz ve Giri dı ında dört ana bölümden olu an çalı mada Türkistan ehirlерinin sırasıyla; (1) Hun, (2) Gök-Türk, (3) Mo ol mparatorlu u, (4) Timur ve Timurlular devirlerindeki durumu Çin kaynakları ı ı ında, bu konudaki ara tırmacıların çalı maları aracılı ıyla incelenmi , konuyla ilgili çe itli de erlendirmeler yapılmı tır.

Birinci Bölüm'de “Hunlar Devrinde Türkistan” (s. 19-136) ba lı ı altında konuya yönelik kendi incelemelerine yer veren Kür at Yıldırım; Turfan, Ka mir, Yarkent, iraz, Hoten, Kabil, Kanglı, Fergana, Ka gar, irvan gibi toplam 51 Türkistan ehrini, Çin kaynaklarındaki isimleri, nüfus özellikleri, co rafi konumları, siyasi ve stratejik açıdan önemleri bakımından ele almı tır.

Yıldırım bu bölümde ayrıca, Do u Türkistan sahasına sefere çıkan Çinli komutanların biyografilerine, Miladın ba langıç devirlerinde Çin'e hediye, haraç, rehine gönderen ve alan devletlere, Do u Türkistan'da üretilen mallar, nüfus ve asker miktarları, Do u Türkistan'ın kom uları vb. gibi, Çin ile Do u Türkistan arasındaki siyasi ili kilere yönelik çe itli istatistiki bilgilere ve bunlarla ilgili listelere de yer vermi tır.

İkinci Bölüm'de ise “Gök-Türkler Devri” ba lı ı altında (s. 137-194), Edouard Chavannes'in Mustafa Koç tarafından tercüme edilen incelemelerine yer verilmi tir. Burada da yine, Kara ar, Kurgan, Hotan, Buhara ve Ta kent dâhil, toplam 38 ehir hakkında de erlendirme yapılmı tır. Üçüncü Bölüm, “Mo ol mparatorlu u Devri” (s. 195-422) ba lı ı altında Emile Bretschneider'in Kür at Yıldırım tarafından tercüme edilen incelemelerini içermektedir.

Bu bölümün ba ında, Çinlilere ait Seyahatnameler ve Mo ol mparatorlu u kaynakları hakkında giri mahiyetinde genel bir de erlendirme yapılmı ve ardından, 85 Türkistan ehri hakkında bilgi aktarılmı tır. Son olarak, Dördüncü Bölüm'de ise, “Timur ve Timurlular Devri” ba lı ı altında (s. 423-486), yine Emile Bretschneider'in, Elvin Yıldırım tarafından tercüme edilen incelemelerine dayandırılarak 32 Türkistan ehri de erlendirmeye alınmı tır. Yuri Briegel'in *Historical Atlas of Central Asia*'sından alınan haritalarla çalı ma görsel açıdan zenginle tirilmi tir.

Yukarıda ana hatlarıyla tanıtmaya çalı tı ımız kitap, yalnızca Türkistan ehirleri ve bu ehirlерin tarihsel süreçteki durumları hakkındaki içeri i bakımından de il, Do u Türkistan sahasının tarih boyunca demografik ve stratejik açıdan ta ıdı ı önem, Do u Türkistan'ın Çin ve Çinlilerle ili kilerinin tarihi, Çin kaynaklarının Türkoloji ara tırmalarındaki yeri gibi konulara yönelik sundu u birikim açısından da önem ta ımaktadır. Batılı ara tırmacılar tarafından daha çok “Bozkırlı” yönü ön plana çıkartılan Türklerin “ ehirli” yönlerinin vurgulandı ı bu çalı ma, tarihin en erken dönemlerinde kurulan ehirlер üzerindeki Türk etkisini200'den fazla ehir örnekleminde

- Kürşat Yıldırım, *Çin Kaynaklarında Türkistan Şehirleri*, Ötüken Neşriyat, İstanbul 2013, 504 s.

---

ve belgeleriyle ortaya koymaktadır. “Millet” ve “medeniyet”in bir bütün halinde kavramla tı 1 Türk varlı mın izlerini ehirlerin tarihi üzerinden süren çalı manın, benzer çalı malara ilham vermesini temenni ediyoruz.